

ACTUALISERENDE QUICK SCAN FLORA- EN FAUNAWET UITBREIDING WAGENINGEN

Adviesbureau

Mertens

ACTUALISERENDE QUICK SCAN FLORA- EN FAUNAWET UITBREIDING WAGENINGEN

juni 2009

In opdracht van:
Bouwfonds
Postbus 1
3800 AA Amersfoort

Adviesbureau Mertens B.V.
Bureau voor natuur, ruimtelijke
ordening en ecotoxicologie

Bezoekadres: Dr. Willem Dreeslaan 1 te Bennekom
Postadres: Postbus 367, 6700 AJ te Wageningen

T: 0317-428694
M: 06-29458456
E: mertens_frank@hotmail.com
I: www.adviesbureau-mertens.nl

© Adviesbureau Mertens BV, Wageningen, 2009.

Deze rapportage mag zonder schriftelijke toestemming vrij worden vermenigvuldigd. De verzamelde data zijn alleen te gebruiken voor het hier geschetste onderzoek en mogen niet voor andere doeleinden worden gebruikt.

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING	2
1.1 INLEIDING	2
1.2 HET PLANGEBIED	2
1.3 PLANSITUATIE	3
1.4 DOELSTELLINGEN VAN HET ONDERZOEK	4
1.5 OPBOUW RAPPORT	4
2 FLORA- EN FAUNAWET	5
3 WERKWIJZE EN WAARDERING.....	6
3.1 WERKWIJZE	6
3.2 FLORA.....	6
3.3 BROEDVOGELS	6
3.4 VLEERMUIZEN.....	7
3.5 OVERIGE ZOOGDIEREN.....	8
3.6 AMFIBIEËN.....	9
3.7 REPTIELEN	9
3.8 VISSSEN.....	9
3.9 OVERIGE	9
3.10 CONCLUSIE	9
4 BEOORDELING EN CONCLUSIES	10
4.1 BEOORDELING	10
4.2 CONCLUSIE	10
GERAADPLEEGDE LITERATUUR.....	11

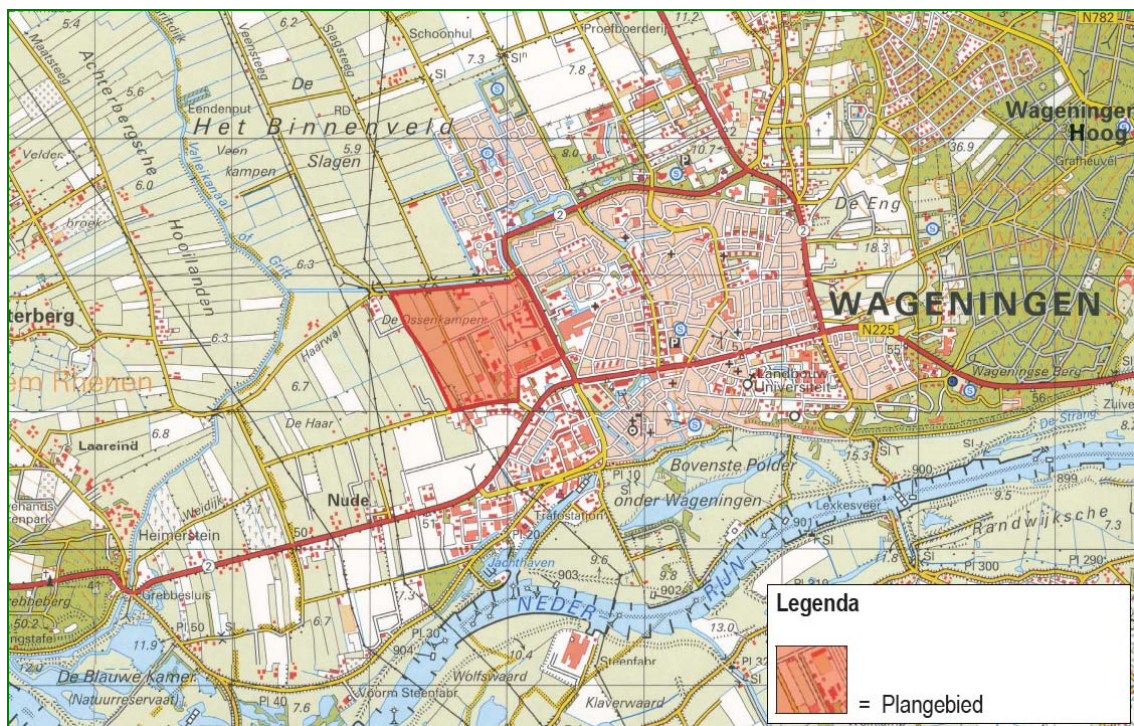
1 INLEIDING

1.1 Inleiding

Er is het voornemen om Wageningen uit te breiden naar het westen. Uit gegevens is gebleken dat in dit gebied beschermde diersoorten voorkomen in het kader van de Flora- en faunawet. Op grond hiervan heeft het Bouwfonds te Amersfoort aan Adviesbureau Mertens BV uit Wageningen gevraagd om een actualiserende, verkennende inventarisatie (quick scan) uit te voeren naar het voorkomen van wettelijk beschermde planten- en diersoorten en om bij het eventueel voorkomen hiervan aan te geven hoe hiermee dient te worden omgegaan. In dit rapport worden de resultaten van deze verkenning gepresenteerd.

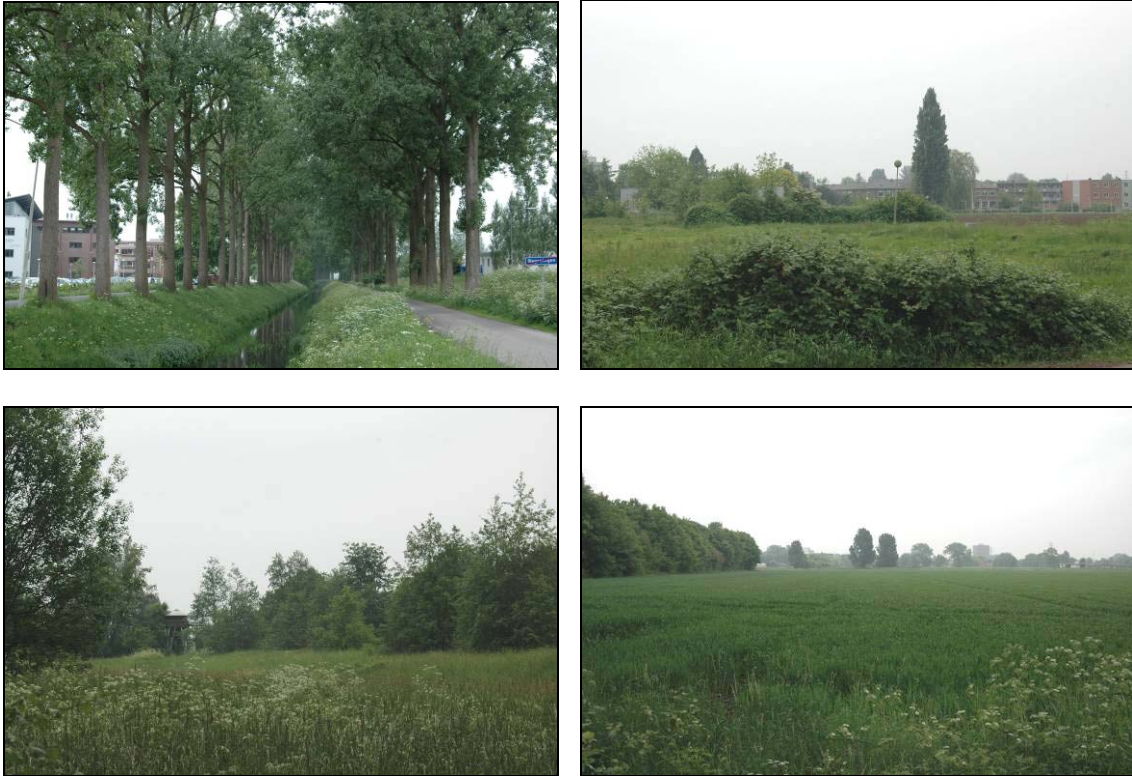
1.2 Het plangebied

De stedelijke uitbreiding is voorzien ten westen van Wageningen. In figuur 1 wordt de globale ligging en de begrenzing geschetst en in bijlage 1 wordt de exacte ligging weergegeven.

Figuur 1. Globale ligging van het stedelijk uitbreidingsgebied te Wageningen.

Het plangebied bestaat uit agrarisch gebied met bedrijven die in meer of mindere mate agrarisch zijn, dan wel zijn gebonden aan onderzoek naar landbouw en milieu. Aan de noordzijde, aan weerszijden van een kanaal, is een oude populierenlaan gelegen. Er zijn verder kenmerkende landschapselementen gelegen als meidoornhagen. In figuur 2 wordt een foto-impressie gegeven van het plangebied.

Figuur 2. Foto-impressie van het plangebied en de directe omgeving van het stadsuitbreidingsgebied te Wageningen.

1.3 Plansituatie

De plansituatie bestaat uit de aanleg van een woonwijk, de uitbreiding van een bedrijventerrein en de aanleg van een watergebied. De plannen hiervoor zijn in ontwikkeling maar worden hieronder, ten behoeve van de toetsing op hoofdlijnen weergegeven. De globale plansituatie is weergegeven in figuur 3.

Binnen het plangebied is er de wens om ca. 1000 woningen te realiseren in voornamelijk het zuidelijk deel van het plangebied. Het betreft woningen in rij of vrijstaand met tuin. De uitbreiding van het bedrijventerrein zal een omvang hebben van ongeveer 5 ha. De exacte invulling hiervan is nog niet duidelijk. Aan de noordzijde van het plangebied is waterberging en natuur gepland, dit deel zal tevens een uitloopgebied worden. In het noordwestelijk deel zal landbouw blijven.

Ten behoeve van deze ontwikkeling zal een deel van de huidige bebouwing worden gesloopt, zullen gronden bouwrijp moeten worden gemaakt en zullen kabels en leidingen moeten worden aangelegd.

Figuur 2. Beeld van de plansituatie.

1.4 Doelstellingen van het onderzoek

De doelstelling van het onderzoek is tweeledig. Enerzijds wordt inzichtelijk gemaakt welke wettelijk beschermde natuurwaarden in het plangebied en de directe omgeving te verwachten zijn. Anderzijds worden de consequenties van deze aanwezigheid voor de planontwikkeling weergegeven.

Gelet op de opdracht genoemd in de inleiding en de doelstelling, is het van belang dat de volgende vragen worden beantwoord:

1. Welke wettelijk beschermde dier- en plantensoorten komen mogelijk voor in het plangebied van de stedelijke uitbreiding en in de directe omgeving hiervan?
2. Welke verwachte wettelijk beschermde dier- en plantensoorten ondervinden nadelen van de plansituatie?
3. Hoe dient te worden omgegaan met eventuele negatieve effecten van de plansituatie op wettelijk beschermde dier- en plantensoorten?

1.5 Opbouw rapport

Na een korte uitleg over de Flora- en faunawet komen achtereenvolgens aan de orde:

- De onderzoeksmethode.
- Een beschrijving van de aanwezigheid van beschermde soorten.
- Een beoordeling van de effecten op beschermde soorten.

2 FLORA- EN FAUNAWET

In de Flora- en faunawet die per 1 april 2002 in werking is getreden, zijn regels gegeven over de bescherming van de in het wild levende planten- en diersoorten, mede ter uitvoering van Europese Richtlijnen (Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn). De soortenbescherming van de Habitatrichtlijn is geïntegreerd in de Flora- en faunawet. Deze soortenbescherming houdt in dat handelingen zoals het doden, opzettelijk verontrusten, verstoren of vernietigen van vaste rust- en verblijfplaatsen, holen, nesten, eieren van dieren en het uitgraven, plukken en vernietigen van groeiplaatsen van planten verboden zijn.

Vrijwel elke ruimtelijke ingreep gaat gepaard met verstoring, vernietiging en andere effecten op planten en dieren. Om toch een ruimtelijk plan tot uitvoering te kunnen brengen is, indien er effecten te verwachten zijn op beschermde soorten, een ontheffing noodzakelijk van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Om ontheffing te kunnen verkrijgen moet aangetoond worden dat de voorgenomen ruimtelijke ingreep geen afbreuk zal doen aan de gunstige staat van instandhouding van de beschermde soorten die in het plangebied zijn aangetroffen. Ook mag het natuurlijk verspreidingsbeeld niet worden beïnvloed. Op basis van dit criterium gelden er drie beschermingsregimes, afgestemd op de mate waarin soorten in hun voortbestaan bedreigd zijn.

Algemeen voorkomende soorten (categorie 1: lichte bescherming)

Voor algemeen voorkomende soorten zoals haas, egel, veldmuis, bruine kikker of gewone pad geldt sinds begin 2005 dat er een algemene vrijstelling is. Deze soorten zijn zo algemeen, dat zelfs als ze een keer geschaad worden, het voortbestaan van de soort niet in gevaar komt. Voor deze soorten hoeft geen ontheffing te worden aangevraagd als zij worden geschaad op voorwaarde dat met deze soorten goed omgegaan wordt: zij mogen niet onnodig gedood of gewond worden en activiteiten dienen buiten de kritieke periode plaats te vinden (zorgplicht).

Minder algemeen voorkomende soorten (categorie 2: matige bescherming)

Voor soorten die minder algemeen voorkomen als eekhoorn, steenmarter, levendbarende hagedis en diverse soorten orchideeën geldt dat een ontheffing vereist blijft bij ruimtelijke ingrepen omdat zij minder algemeen zijn en dus extra aandacht verdienen. Een uitzondering hierop kan gemaakt worden als wordt gewerkt volgens een door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit goedgekeurde gedragscode. In zo'n gedragscode geeft een sector of initiatiefnemer zelf aan welke gedragslijnen men volgt om het schaden van beschermde soorten zo veel mogelijk te voorkomen. Bij het hebben van een gedragscode voor de minder algemeen voorkomende soorten is alleen nog een ontheffing nodig voor werkzaamheden die voortaan anders dan voorheen (gedragscode) uitgevoerd worden.

Strikt beschermde soorten (categorie 3: strikte bescherming)

Voor soorten die in bijlage IV van de Habitatrichtlijn staan en in bijlage 1 van het vrijstellingsbesluit beschermde planten en dieren (o.a. ringslang, hazelworm, boommarter, das, noordse woelmuis, otter en vleermuizen) geldt dat uitgebreid getoetst dient te worden op het criterium "de gunstige staat van instandhouding" en "het natuurlijk verspreidingsbeeld mag niet worden beïnvloed". Een ontheffing wordt slechts verleend wanneer er sprake is van een in de wet genoemd belang en er geen andere bevredigende oplossing voor de ingreep bestaat.

3 WERKWIJZE EN WAARDERING

3.1 Werkwijze

Op 15 mei 2009 is een bezoek gebracht aan het plangebied. Gedurende dit bezoek zijn het plangebied en de directe omgeving beoordeeld op het kunnen voorkomen van beschermde dier- en plantensoorten. Hiertoe zijn de volgende soortgroepen (waaronder beschermde soorten voorkomen) beoordeeld op de kans dat ze voorkomen.

- Planten (vegetatie en flora)
- Zoogdieren (inclusief vleermuizen)
- Vogels
- Amfibieën
- Reptielen
- Vissen
- Ongewervelden

Naast deze beoordeling is er gekeken naar de aanwezigheid van bestaande gegevens. Hiervoor is het Natuurloket geraadpleegd. In dit loket zijn gegevens opgenomen van het voorkomen van beschermde soorten in en in de ruime omgeving van het plangebied. Tevens is er gekeken op de website Waarneming.nl. Op deze website worden waarnemingen van planten en dieren ingevoerd door onder andere privé personen, verenigingen en organisaties. Naast het raadplegen van deze twee databestanden is er relevante literatuur geraadpleegd.

3.2 Flora

Het plangebied en de directe omgeving worden vrij intensief onderhouden. Dit betekent echter nog niet dat er geen beschermde soorten kunnen voorkomen als dotterbloem, zwanenbloem, brede wespenorchis en grote kaardebol (alle licht beschermd) die achtereenvolgens kunnen groeien aan slootranden en wegbermen. In het verleden zijn er, in het kilometerhok waarin de uitbreiding is gepland, twee licht beschermde soorten aangetroffen (Natuurloket) en twee soorten van de Rode lijst van bedreigde plantensoorten (Natuurloket). Kaardebol is in 2004 vastgesteld. Door Slimm & Winter (2004) zijn geen beschermde soorten waargenomen. Tevens zijn er volgens Waarneming.nl in de omgeving dotterbloemen aangetroffen.

3.3 Broedvogels

In 2004 is de torenvalk vastgesteld in het gebied (Adviesbureau Mertens, 2004). Het is tevens bekend dat in en rond het uitbreidingsgebied steenuilen voorkomen. In 2003 werden twee territoria een één vermoedelijk territorium vastgesteld (zie bijlage 4) en in 2004 werden op twee plaatsen steenuilen vastgesteld. Breider meldt in een schriftelijke mededeling dat het om een drietal plaatsen gaat (bijlage 5). Deze kunnen als volgt worden omschreven:

- Bij Zodiac
- Ten oosten van de Nieuwlanden
- Aan de Haarweg; bij Fysiologie mens & dier.

Vermeldenswaardig zijn verder de waarnemingen van onder andere patrijs, spotvogel, braamsluiper, roodborsttapuit en groene specht. Via het Natuurloket is duidelijk dat verder een groot aantal (vermeldenswaardige) vogels zijn vastgesteld in en rond het plangebied. Het is onduidelijk of dit broedvogels zijn.

Alle vogels zijn zwaar beschermd via de Flora- en faunawet en kerkuil en steenuil staan op de Rode lijst van bedreigde diersoorten.

3.4 Vleermuizen

In en rond het plangebied zijn watervleermuis, gewone dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis en ruige dwergvleermuis vastgesteld (Adviesbureau Mertens 2004 & Janse e.a., 2005).

Watervleermuis

Watervleermuis is met enkele dieren foeragerend vastgesteld in 2004 boven het kanaal. Er zijn geen aanwijzingen van kolonies, vliegroutes of andere vaste verblijfplaatsen.

Gewone dwergvleermuis

Gewone dwergvleermuis komt verspreid voor in en rond het plangebied maar wordt in hoge dichtheid vastgesteld boven en rond het kanaal en rond de Kortenoord Allee. Er is een kolonie bekend aan de Marijkeweg.

Laatvlieger

Een kleine kolonie laatvliegers is ontdekt in 2004 aan de Marijkeweg. De dieren foerageren in de directe omgeving van deze kolonie.

Rosse vleermuis

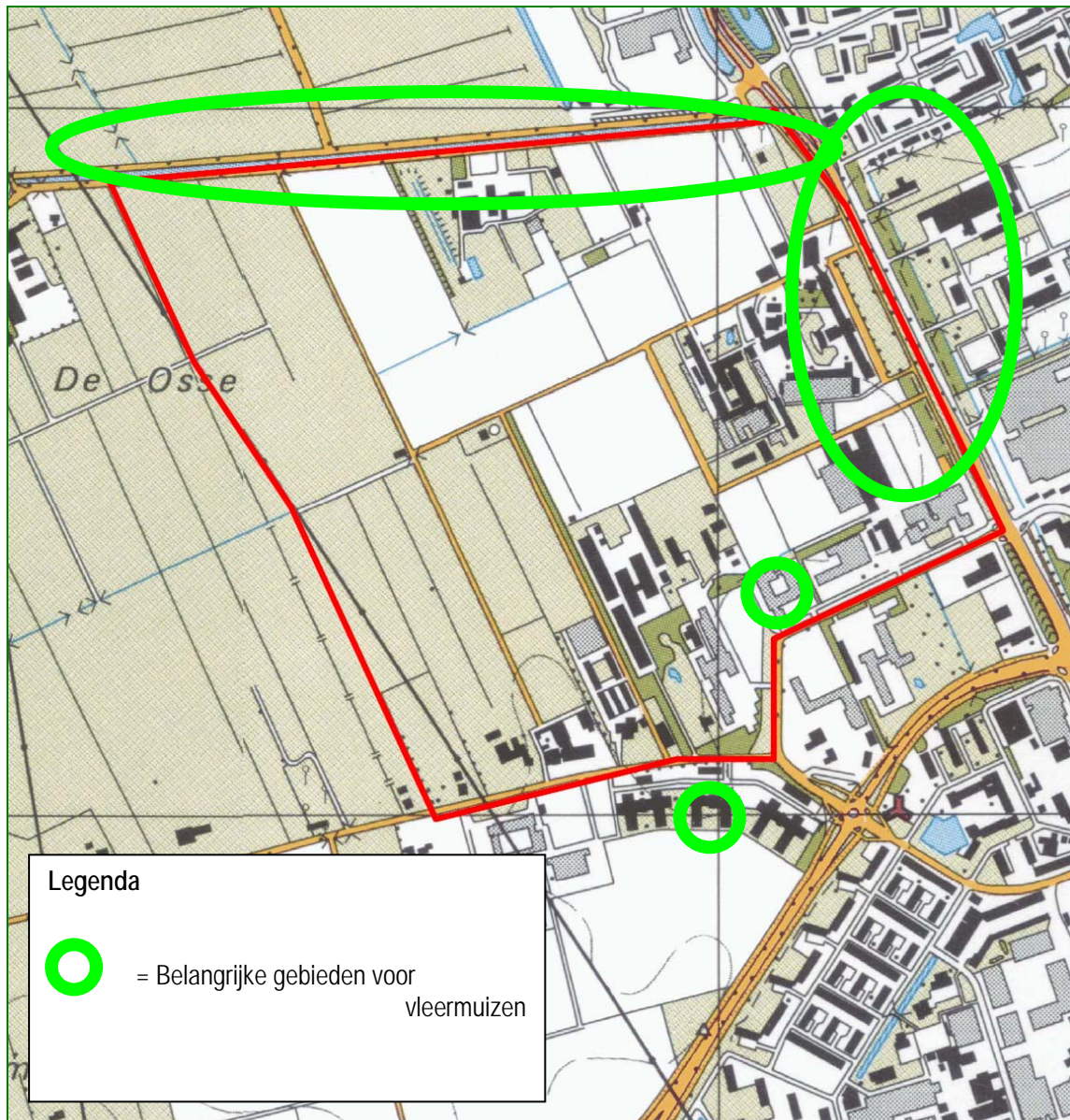
Rosse vleermuis was reeds bekend uit de beuken en eiken langs de Haagsteeg (Natuurwaardenkaart Wageningen). De Haagsteeg is parallel aan de Kortenoord Allee gelegen. De dieren vlogen doorgaans naar de uiterwaarden (om daar onder andere te foerageren op grote waterinsecten) maar foerageren (bij minder geschikte weersomstandigheden / geschikte voedselomstandigheden) ook in het Binnenveld en derhalve in het plangebied. Er zijn baltsplaatsen gevonden in de bomen van de Haagsteeg en het Kanaal.

Ruige dwergvleermuis

Ruige dwergvleermuis is zowel foeragerend als baltsend langs het kanaal aangetroffen.

Op basis van bovenstaande waarnemingen kunnen een tweetal belangrijke gebieden worden onderscheiden. Het betreft de Kortenoord Allee en het Kanaal omdat hier uitgebreid wordt gefoerageerd door vleermuizen en omdat hier balts- en paarplaatsen voorkomen. Daarnaast een gebouw aan de Marijkeweg belangrijk omdat daar een kolonie laatvliegers bekend is. In figuur 4 worden deze plaatsen weergegeven.

Alle vleermuizen zijn zwaar beschermd via de Flora- en faunawet. Doch geen van de aangetroffen soorten is bedreigd volgens de Rode lijst van bedreigde diersoorten.

Figuur 4. Belangrijke gebieden voor vleermuizen in en rondom het uitbreidingsgebied te Wageningen.

3.5 Overige zoogdieren

Ter plaatse van het plangebied en in de omgeving komen enkele licht beschermde kleine grondgebonden zoogdieren voor als veldmuis, bosmuis, haas, konijn, mol, bosspitsmuis en huisspitsmuis. De kans op het voorkomen van matig beschermde zoogdieren als eekhoorn of zwaar beschermde soorten (bijvoorbeeld waterspitsmuis en noordse woelmuis) wordt uitgesloten omdat geschikt ecotoop hiervoor ontbreekt.

3.6 Amfibieën

In het verleden (zie bijlage 2) zijn vier soorten amfibieën aangetroffen waarvan één soort zwaar beschermd is. Ondanks dat in 2004 en 2005 uitgebreid onderzoek is verricht zijn er alleen licht beschermde soorten vastgesteld (Adviesbureau Mertens 2004 & Janse et al, 2005). Mogelijk komt deze zwaar beschermde soort niet meer voor.

3.7 Reptielen

Zowel in 2004 als in 2005 is met uitgebreid onderzoek vastgesteld dat in en rond het plangebied geen reptielen voorkomen (Adviesbureau Mertens 2004 & Janse e.a., 2005).

3.8 Vissen

In het Kanaal zijn bittervoorn en kleine modderkruiper vastgesteld. Deze soorten zijn respectievelijk zwaar en matig beschermd. Binnen het plangebied zijn zowel in 2004 als in 2005 geen beschermde soorten aangetroffen (Adviesbureau Mertens 2004 & Janse e.a., 2005)..

3.9 Overige

Gezien de huidige inrichting en het huidige intensieve gebruik van het plangebied kan de aanwezigheid van beschermde geleedpotigen en mollusken (ongewervelden) worden uitgesloten.

3.10 Conclusie

Uit de beoordeling in de vorige paragrafen is duidelijk geworden dat het plangebied en de omgeving een functie kan hebben / heeft voor broedvogels, vleermuizen en vissen.

4 BEOORDELING EN CONCLUSIES

4.1 Beoordeling

Broedvogels

In het gebied is de steenuil bekend. De steenuil is een ontheffingsplichtige vogelsoort. Met de realisatie van de plannen is het aannemelijk dat de steenuil niet meer kan voorkomen in het plangebied en dat ontheffing van de Flora- en faunawet vereist is. Om in aanmerking te komen voor een ontheffing is compensatie vereist. Het verdient daarnaast aanbeveling om nader te inventariseren op het voorkomen van spechten omdat ook deze soort ontheffingsplichtig is.

Vleermuizen

Met de realisatie van de plannen blijven de belangrijke gebieden voor vleermuizen bestaan. Ook worden er geen gebouwen afgebroken of bomen gerooid waarvan bekend is dat zich daarin vleermuizen ophouden of hielden. Het te ontwikkelen watergebied zal in waarde toenemen voor vleermuizen als foerageergebied. Wel is het van belang dat eventuele externe effecten van verlichting worden verminderd. Binnen het plangebied moet daarom spaarzaam worden omgegaan met verlichting. Tevens dient de verkeersafwikkeling niet plaats te vinden langs het kanaal. Als hieraan wordt voldaan is een ontheffing van de Flora- en faunawet niet vereist.

Vissen

Bittervoorn en kleine modderkruiper zijn bekend uit het kanaal. Het kanaal en de directe omgeving blijven in de huidige vorm behouden. Effecten op de beschermde vissen worden derhalve niet voorzien. Een ontheffing van de Flora- en faunawet voor vissen is derhalve niet vereist.

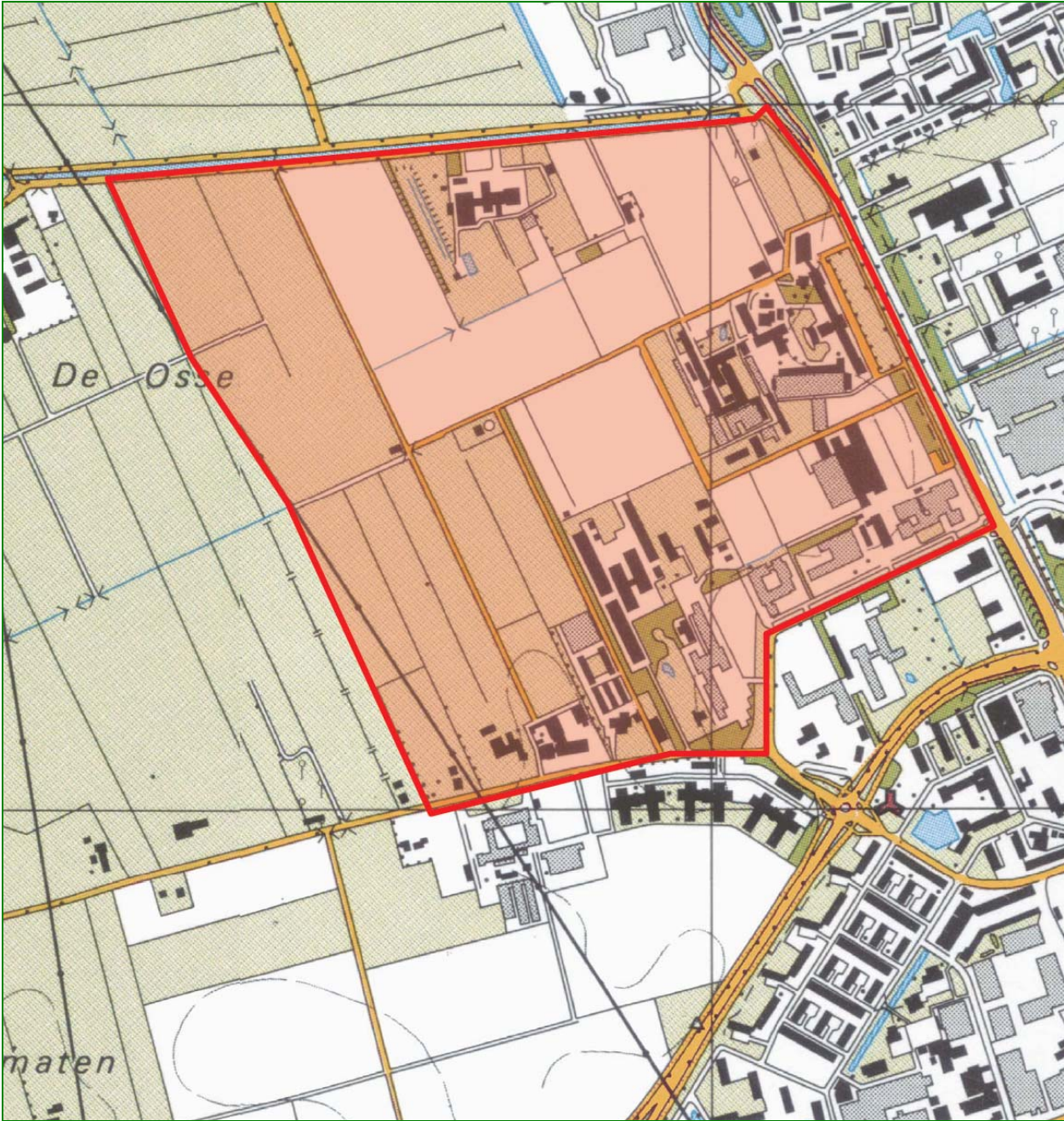
4.2 Conclusie

De gegevens van onderhavig onderzoek zijn voornamelijk uit 2004 en 2005 en zijn derhalve gedateerd. Het is noodzakelijk dat deze op het gebied van vleermuizen (alle soorten) en broedvogels (steenuilen en spechten) worden geactualiseerd. Naar verwachting is een ontheffing vereist van de Flora- en faunawet voor steenuilen. Deze zal moeten samen gaan met compenserende maatregelen. Er dient daarnaast beperkt openbare verlichting te worden gebruikt en de verkeersafwikkeling dient niet via het kanaal plaats te vinden.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Adviesbureau Mertens, 2004. Natuurwaarden in het plangebied tussen de Kanaalweg en de Haarweg te Wageningen. Wageningen, 1-22
- EEG, 1979. Richtlijn 79/43/EEG inzake het behoud van de Vogelstand. Publicatieblad Europese Gemeenschap, nummer L. 103.
- EEG, 1992. Richtlijn 92/43/EEG inzake de instandhouding van wilde flora en fauna. Publicatieblad van de Europese Gemeenschap, nummer L. 206/7.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Rode lijsten diverse soortgroepen.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 1998. Wet van 25 mei 1998, houdende regels ter bescherming van in het wild levende planten en diersoorten (Flora en Faunawet). Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 402, 1-37.
- Slim, P., Winter, W. de, 2004. Inventarisatie Kortenoord en Nudepark. KNNV afd. Wageningen en omstreken 1-7.
- Janse, J., Bosman, W., Limpens, H.J.G.A., Spitzen, A., 2005. VOFF Rapport Kortenoord. Vereniging Onderzoek Flora en Fauna, Nijmegen 1-26.

BIJLAGE 1. EXACTE LIGGING PLANGEBIED

BIJLAGE 2. GEGEVENS NATUURLOKET

Soortgroep	FF1*	FF23*	FF vogels Hrl*	RL*	Volledigheid*	Detail*	Actualiteit*	
Vaatplanten	2			4	goed	-	1991-2007	
Mossen					niet		1997-2007	
Korstmossen					niet		1992-2007	
Paddestoelen					slecht		1992-2007	
Zoogdieren	2				redelijk	51-100%	1997-2007	
Broedvogels			2	2	slecht	0%	1996-2007	
Watervogels					goed	0%	96/97-06/07	
Reptielen					niet		1992-2007	
Amfibieën	4	1		1	goed	51-100%	1992-2007	
Vissen		3		3	2	goed	51-100%	
Dagvlinders (#)					2	goed	0%	1998-2008
Nachtvlinders						niet	1980-2008	
Libellen					1	goed	0%	1993-2007
Sprinkhanen					0	goed		1993-2007
Overige ongewervelden						niet	1993-2007	

BIJLAGE 3. GEGEVENS WAARNEMING.NL

PLANTEN

21-04-2009	1	Spaanse Aak - <i>Acer campestre</i>	Wageningen - Haarweg
20-04-2009	10	Kruisbladwalstro - <i>Cruciata laevipes</i>	Wageningen - Haarweg
15-04-2009	1	Blauwe Druifjes - <i>Muscari botryoides</i>	Wageningen - Ooststeeg
15-04-2009	10	Kleine Lisdodde - <i>Typha angustifolia</i>	Wageningen - Stad
15-04-2009	1	Grote Lisdodde - <i>Typha latifolia</i>	Wageningen - Stad
15-04-2009	10	Reuzenberenklauw - <i>Heracleum mantegazzianum</i>	Wageningen - Dijkgraaf
07-04-2009	100	Pinksterbloem - <i>Cardamine pratensis</i>	Wageningen - Haarweg
01-04-2009	1	Stinkende Gouwe - <i>Chelidonium majus</i>	Wageningen - Haarweg
01-04-2009	10	Maarts Viooltje - <i>Viola odorata</i>	Wageningen - Marijkeweg
01-04-2009	1	Trompetnarcis - <i>Narcissus pseudonarcissus</i> subsp. <i>major</i>	Wageningen - Stad
01-04-2009	1	Vroege Krokus - <i>Crocus chrysanthus</i>	Wageningen - Stad
01-04-2009	1	Gewoon Speenkruid - <i>Ficaria verna</i> subsp. <i>verna</i>	Wageningen - Stad
31-03-2009	3	Gewone Dotterbloem - <i>Caltha palustris</i> subsp. <i>palustris</i>	Wageningen - Stad
30-03-2009	3	Gewone Dotterbloem - <i>Caltha palustris</i> subsp. <i>palustris</i>	Wageningen - Stad

ZOOGDIEREN

17-04-2009	6	Gewone Dwergvleermuis - <i>Pipistrellus pipistrellus</i>	Wageningen - Nude
12-04-2009	1	Vleermuis spec. - <i>Chiroptera</i> spec.	Wageningen - Haarweg
10-04-2009	1	Wezel - <i>Mustela nivalis</i>	Wageningen - Nieuwe Kanaal
31-03-2009	1	Gewone Dwergvleermuis - <i>Pipistrellus pipistrellus</i>	Wageningen - Haarweg
26-03-2009	1	Ree - <i>Capreolus capreolus</i>	Wageningen - Stad
17-03-2009	1	Mol - <i>Talpa europaea</i>	Wageningen - Binnenhaven
12-03-2009	1	Dwergvleermuis spec. - <i>Pipistrellus</i> spec.	Wageningen - Haarweg
01-03-2009	2	Europese Haas - <i>Lepus europaeus</i>	Wageningen - Haarwal

ONGEWERVELDEN

21-04-2009	1	Groot Koolwitje - <i>Pieris brassicae</i>	Wageningen - Haarweg
21-04-2009	1	Oranjetipje - <i>Anthocharis cardamines</i>	Wageningen - Haarweg
20-04-2009	1	Boomblauwtje - <i>Celastrina argiolus</i>	Wageningen - Haarweg
19-04-2009	1	Oranjetipje - <i>Anthocharis cardamines</i>	Wageningen - Noordwest
11-04-2009	1	Boomblauwtje - <i>Celastrina argiolus</i>	Wageningen - Haarweg
06-04-2009	1	Klein Koolwitje - <i>Pieris rapae</i>	Wageningen - Nude
31-03-2009	2	Kleine Vos - <i>Aglais urticae</i>	Wageningen - Binnenhaven
31-03-2009	2	Gehakelde Aurelia - <i>Polygonia c-album</i>	Wageningen - Binnenhaven
31-03-2009	1	Gehakelde Aurelia - <i>Polygonia c-album</i>	Wageningen - Marijkeweg
30-03-2009	1	Groot Koolwitje - <i>Pieris brassicae</i>	Wageningen - Nude
30-03-2009	1	Bont Zandoogje - <i>Pararge aegeria</i>	Wageningen - Marijkeweg
30-03-2009	1	Bont Zandoogje - <i>Pararge aegeria</i>	Wageningen - Marijkeweg
30-03-2009	1	Groot Koolwitje - <i>Pieris brassicae</i>	Wageningen - Nude
17-03-2009	1	Citroenvlinder - <i>Gonepteryx rhamni</i>	Wageningen - Stad

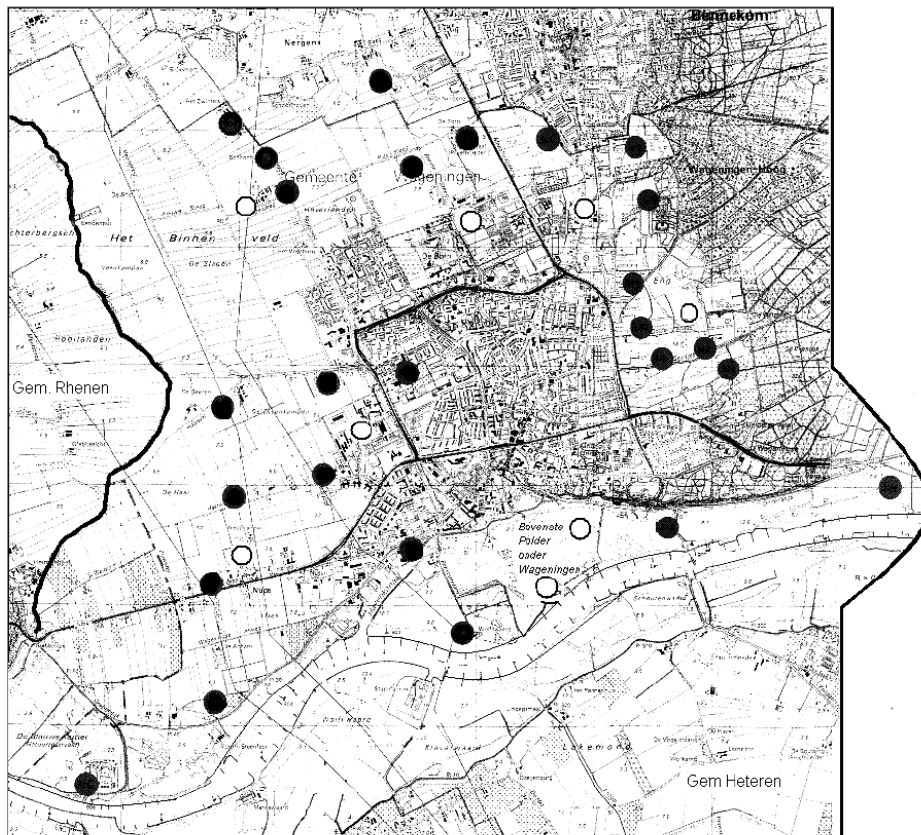
BIJLAGE 4. OVERZICHT STEENUILEN

MEER STEENUILEN DAN VERWACHT

Werkgroep steenuilen rapporteert over 2003

Door Chris Breider

Zo'n 2 jaar geleden, kort nadat we de met de steenuilenwerkgroep waren begonnen, schatte ik het aantal broedparen van de steenuil in de gemeente Wageningen op 12 à 15. Inmiddels hebben we 2 broedseizoenen onderzoek gedaan en is ons gebleken dat er een aanzienlijk groter aantal steenuilen in de gemeente Wageningen voorkomt. In 2003 hebben we op 25 plaatsen een territorium van steenuilen aangetroffen. We gaan er nu vanuit dat er 25 à 28 broedparen van de steenuil in de gemeente Wageningen voorkomen.

De steenuil is bij uitstek een standvogel. Wanneer een paartje volwassen steenuilen eenmaal een eigen territorium met een geschikte broedholte bewoont, dan blijven de vogels hier vaak hun leven lang. Alleen het verlies van broedgelegenheid, verstoring, voedselgebrek of het overlijden van de partner en het uitblijven van een nieuwe partner veroorzaken een verhuizing. Meestal vindt de overgebleven steenuil, of vind een vluchtend paartje, in de directe omgeving van het verlaten territorium een nieuw plekje. Een steenuilenterritorium is gemiddeld zo'n 12 hectare groot.

Op het kaartje zijn weergegeven de steenuilterritoria die we in 2003 aantroffen. Deze territoria zijn op basis van geluidswaarnemingen en zichtwaarnemingen vastgesteld. Vooral geluidswaarnemingen lenen zich goed voor het vaststellen van steenuilterritoria. Het bekendste geluid dat steenuil produceert is een kort en fel 'wieuw'. Dit is de alarmroep. Zowel mannetjes als vrouwtjes kunnen dit geluid voortbrengen. De territoriumroep, een min of meer monotoon, langgerekt 'ghuuk', dat ruim een halve seconde duurt, wordt alleen door mannetjes ten gehore gebracht. Soms blijft een mannetje deze roep wel een kwartier lang herhalen. Per minuut roept hij dan zo'n 12 à 20 keer.

In de periode van 15 februari – 15 juli hebben we op plaatsen waar we steenuilen verwachtten 's avonds met een cassetterecorder de territoriumroep en de alarmroep van de steenuil afgespeeld. De Wageningse steenuilen reageerden vaak op het geluid van onze recorders door terug te roepen. In het algemeen blijven terugroepende uilen in hun eigen territorium.

Door het in kaart brengen van terugroepende uilen konden we vaststellen waar er zich steenuilterritoria bevinden. Op sommige avonden hadden we geluk, dan deden we belangrijke, elkaar in de ruimte uitsluitende, geluidswaarnemingen. Vaak lieten 2 of 3 steenuilmannetjes gelijktijdig de territoriumroep horen. Zo konden we op de Wageningse Eng (in de omgeving Doldersstraat Zoomweg, Geertjesweg liggen de territoria dicht bij elkaar) met een redelijke zekerheid het aantal steenuilterritoria vaststellen.

Zichtwaarnemingen leverden ons in 2003 verrassend veel informatie op. Steenuilen zijn echte zonzonbidders. Vooral op rustige, niet al te winderige ochtenden zitten ze graag in een boom, op een schoorsteen of op een dak te zonnen. Februari en maart van 2003 waren buitensporig zonnig (344 uur zon, gemiddelde tussen 1971-2000 maar 288 uur). Ik heb in die maanden dan ook zeer veel zonnende steenuilen kunnen waarnemen. Vaak zag ik twee steenuilen vlak bij elkaar (binnen op een afstand van 5 meter). Omdat steenuilen territoriaal zijn en het vrijwel nooit voorkomt dat een steenuilenpaar concurrerende soortgenoten binnen het territorium duldt, ben ik er vanuit gegaan dat deze zichtwaarnemingen uit februari en maart territoriumhoudende paartjes betreffen.

Op 14 februari 2003 fietste ik 's ochtends vanuit Wageningen over de Rijnsteeg richting het station Ede-Wageningen. Op het Wageningse deel van de Rijnsteeg zag ik 5 zonnende steenuilen: in de buurt van de Egelsteeg een paartje, wat verder richting het noorden weer één uil en even verderop weer een paartje. Zo konden we (mede) op basis van zichtwaarnemingen 3 steenuilterritoria aan de Rijnsteeg vaststellen. Uiteindelijk hebben we in de periode van 1 februari t/m 31 maart 2003 op maar liefst 15 van de 25 plaatsen waar we een territorium hebben vastgesteld een paartje zonnende steenuilen gezien.

Ook later in het jaar kunnen zichtwaarnemingen veel informatie opleveren. Tussen 10 en 20 juni verlaten jonge steenuilen de broedholte. Ze zijn dan ongeveer 30 dagen oud. De jonge uilen worden nog zo'n 5 weken door hun ouders gevoerd. Vooral in de eerste weken na het uitvliegen trekken de jonge de aandacht. Kort na zonsopgang, nog in de avondschemering, beginnen ze om voedsel te bedelen. Hoewel jonge steenuilen niet zo hard schreeuwen als jonge ransuilen, valt het geluid goed op. Vaak beginnen de ouders al in de avondschemering met het voeren van de

jongen. Op 9 van de 25 plaatsen waar we een steenuilterritorium hebben vastgesteld werden 1 of meer jonge steenuil gezien; op 5 andere plaatsen werden er geen jongen gezien, maar wel jongen gehoord. Overigens zijn niet alle steenuilterritoria in de periode van 10 juni t/m 20 juli bezocht, dus weten we niet zeker of er in alle territoria ook jongen zijn uitgevlogen.

De steenuilenwerkgroep gaat in 2004 door met de inventarisatieactiviteiten in de gemeente Wageningen. We hebben bij SOVON een aantal telgebieden voor de landelijke monitoring van steenuilen aangemeld. Vier van deze telgebieden liggen (grotendeels) in de gemeente Wageningen. Hebben de Wageningse steenuilen de nestkasten die we het afgelopen jaar hebben opgehangen al ontdekt? En zouden ze ook profiteren van uitblijven van de winter? Ik kijk nu al uit naar de komende inventarisatieronde en de resultaten daarvan.

Steenuilenwerkgroep De Gelderse Vallei/Midden-Betuwe van de KNNV Wageningen e.o. De meeste waarnemingen van de steenuilinventarisatie 2003 in de gemeente Wageningen waren afkomstig van Mark Grutters, Erik Minke en Chris Breider. Belangrijke aanvullingen werden geleverd door Harm Hofman, Idde Lijnse en Henrik de Nie.

